

bude prístupná nielen odborníkovi, ale obľahčí štúdium mladým právnikom a stane sa prístupnou aj laikom, čo bude mať za následok žiaduce zpopularizovanie práva.

Knihe dodáva osobitného lesku dobrý papier, úhľadná tlač a ladná grafická úprava.

Pri dnešných ťažkých a nepokojných pomeroch nebolo možno zabrániť tomu, aby do knihy nevklázo niekoľko smysel rušiacich chýb; tieto si čitateľ opraví podľa soznamu, ktorý je umiestnený na konci knihy.

Komentárom zákona č. 100/1931 Sb. z. a n. pribúda nám nová hodnotná vedecká kniha, za ktorú musíme byť vďační autorom. Dúfam, že ich plodná práca sa ešte neskončila. Treba si len želať, aby v započatej činnosti zdarne pokračovali a aby našli dôstojných nástupcov, ktorí by pokračovali v priekopníckej práci, nimi začatej.

Dr. Jozef Kyselý.

Judikatúra

Občianske rozhodnutia hlavných súdov v Bratislave a v Prešove.

26.

Rozlišujúce znaky, podľa ktorých právo cesty je obligačným právom alebo pozemkovou služobnosťou alebo osobnou služobnosťou.

Skutočnosť, že odpredávateľ pozemku pri ujednaní kúpno-predajnej zmluvy odovzdal kupiteľovi druhopis prehlásenia, v ktorom svojho času tretej osobe povolil cez dotýčny pozemok právo cesty, môže podľa okolností prípadu opodstatniť záver, že právo cesty bolo zriadené ako pozemková služobnosť.

Rozhodnutie Hlavného súdu v Bratislave zo 4. marca 1943, č. Rv 8/43.

Spoločná právna predchodkyňa sporových strán Mária K. dala rozparcelovať svoju parcelu č. 8 na parcely č. 8/1 a č. 8/2. V roku 1930 odpredala parcelu č. 8/1 žalobníčke a pri ujednaní kúpno-predajnej zmluvy dala jej súčasne písomné prehlásenie (príl. č. 3), v ktorom žalobníčke zabezpečila východ peši po prednej časti novoutvorenej parcely č. 8/2, ktorá ostala vo vlastníctve odpredávateľky Márie K. Kúpno-predajnou zmluvou zo 16. januára 1933 odpredala Mária K. parcelu č. 8/2 žalovaným a pri ujednaní kúpno-predajnej zmluvy odovzdala im druhopis prehlásenia príl. č. 3. Žalovaní tomuto prehláseniu neodporovali a trpeli priechod žalobníkov peši cez svoju parcelu č. 8/2. Keďže však žalovaní odopierajú vydať žalobníčke vkladné prehlásenie, domáha sa žalobníčka rozsudku zaväzujúceho žalovaných trpieť pozemnoknižný vklad služobnosti priechodu peši v prospech každodobého vlastníka parcely č. 8/1 na parcelu č. 8/2.

Prvý súd vyhovel žalobe z dôvodov: Je pravda, že v kúpno-predajnej zmluve uzavretej medzi Máriou K. a žalob-

níčkou niet zmienky o nejakom povolení priechodu, to ale ešte neznamená, že služobnosť priechodu zriadená nebola, ale toho následok je iba ten, že služobnosť nebola vpísaná do pozemkovej knihy. Tým však nárok žalobníčky na zápis služobnosti do pozemkovej knihy nie je vylúčený, ak sa dokáže, že k zriadeniu služobnosti došlo. Osvedčenie hovorí o pešom východe pre žalobníčku po parc. č. 8/2 a vypočutí svedkovia potvrdili, že peší východ platil nielen pre žalobníčku, jej rodinu, ale pre každého. Je pravda, že štylizácia osvedčenia vzbudzuje dojem, že ide o osobnú služobnosť, alebo o povolenie priechodu »ad personam« žalobníčky, ale vzhľadom na svedecké výpovede a judikatúrou vymedzenú právnu prax ide len o dojem, lebo v skutočnosti dohodnutím sa Márie K. so žalobníčkou bola zriadená pozemková služobnosť priechodu.

V danom prípade odpredala totiž Mária K. dva svoje pozemky rôznym osobám a jeden z týchto pozemkov nemá priameho prístupu k verejnej ceste, lebo z jednej strany susedí s obecným pasienkom a z druhej strany práve s druhým odpredaným pozemkom. Uvážiac aj túto skutočnosť, vznikla žalobníčke služobnosť i bez zápisu do pozemkovej knihy, lebo z prehlásenia Márie K., reprodukovanej svedkami, je zjavná jej vôľa zriadiť služobnosť priechodu majiteľovi parc. č. 8/1, ktorá vôľa vyplýva najmä z toho, že dala žalovaným jeden rovnopis osvedčenia, príl. č. 3.

O d v o l a c í s ú d žalobu zamietol. Z d ô v o d o v : Ako prvý súd zistil, neplynie zriadenie spornej služobnosti z kúpnopredajnej smluvy uzavretej medzi žalobníčkou a Máriou K. (príl. C). Nemožno však usudzovať na pozemkovú služobnosť ani z osvedčenia (príl. 3), lebo niet podkladu pre rozširujúci výklad prehlásenia, podľa ktorého Mária K. »zabezpečuje žalujúcej strane peší východ po prednej časti parcely«. Z tohto prehlásenia vznikol pre žalujúcu stranu iba obligačný nárok na priechod cez predmetnú nehnuteľnosť. Na tomto právnom charaktere práva priechodu ničoho nemení ani obsah výpovedí svedkov M. F., J. F. a A. P., ale tieto skôr tiež len potvrdzujú, že nevznikla pozemková služobnosť priechodu. Skutočnosť, že Mária K. odovzdala žalovaným jedno vyhotovenie spomenutého osvedčenia (príl. 3) je irrelevantná.

H l a v n ý s ú d obnovil rozsudok prvého súdu. D ô v o d y :

Právo priechodu cez cudziu nehnuteľnosť je len o b l i g a č n ý m p r á v o m, ak podľa smluvnej vôle strán viaže len toho, kto ho povolil, a nie aj singulárnych nástupcov tejto pôvodnej zviazanej osoby. Ak naproti tomu podľa smluvnej vôle strán právo priechodu bolo zriadené tak, že je účinné aj proti singulárnym nástupcom vlastníka služobného pozemku, ktorý toto právo zriadil, ide o p r á v o s l u ž o b n o s t i ako právo vecné. Takáto služobnosť je z p r a v i d l a s l u ž o b n o s t ō u

pozemkovou, pri ktorej oprávnená osoba je určená vlastníctvom určitého pozemku ako pozemku panujúceho a ktorá preto prechádza aj na singulárnych nástupcov osoby pôvodne oprávnenej. Len výnimočne je služobnosťou osobnou, ktorá ak výslovne nebol vymienený opak, smrťou pôvodne oprávnenej osoby zaniká a medzi živými je neprevediteľná.

Podľa nesporných údajov strán ich spoločná právna predchodkyňa Mária K., keď 16. januára 1933 ujedнала so žalovanými kúpnopredajnú smluvu dotyčne parcely č. 8/2 v L., odovzdala im súčasne jedno vyhotovenie prehlásenia pripojeného ako príl. č. 3, podľa ktorého v roku 1930 pri odpredaji parcely č. 8/1 žalobníčke zabezpečila v prospech teježe východ peši po prednej časti parcely, t. j. po terajšej parcele č. 8/2, ktorú vtedy si ponechala vo svojom vlastníctve a len neskôr v roku 1933 ju predala žalovaným.

Zistený skutkový stav neposkytuje oporu pre úsudok, že Mária K. spomenuté písomné prehlásenie bola by odovzdala žalovaným za iným účelom než tým, aby tak prejavila vôľu, že tiež žalovaní sú povinní trpieť priechod žalobníčky cez nehnuteľnosť nimi kúpenú. Preto je opodstatnený právny záver, že Mária K. hneď od pôvodu zabezpečila žalobníčke právo priechodu ako služobnosť a nie ako číre obligačné právo, ktoré by zaväzovalo len ju osobne (kým bola vlastníčkou nehnuteľnosti č. 8/2) a nie tiež jej singulárnych nástupcov.

Keďže žalovaní podľa vlastného priznania (č. l. 22 p. v.) vôli Márie K., prejavenej odovzdaním uvedeného písomného prehlásenia, neodporovali, ba naopak výkon pešieho priechodu žalobníčkou doteraz trpeli, sú podľa platného práva povinní túto služobnosť uznať aj pre seba za záväznú (porovnaj Úr. sb. 1297, Obč. sb. 533) a dôsledkom toho aj trpieť jej pozemknižný vklad v prospech žalobníčky ako tohočasnej vlastníčky panujúceho pozemku č. parc. 8/1.

Ak služobnosť priechodu bola zriadená len ako osobná služobnosť a nie ako pozemková služobnosť, ide o tzv. služobnosť nepravidelnú (irregulárnu). Takáto povaha služobnosti sa však podľa platného práva nepredpokladá a preto kto túto povahu služobnosti tvrdí, musí ju nepochybne dokázať (porovnaj Úr. sb. 3291). V súdnej veci neboly zistené žiadne také skutočnosti, ktoré by opodstatňovaly záver, že právo priechodu bolo zriadené len ako osobná služobnosť, t. j. taká, ktorá by síce zaväzovala každého vlastníka služobného pozemku, ale nie singulárnych právnych nástupcov osoby pôvodne oprávnenej. Najmä neboly žiadne takéto skutočnosti potvrdené svedkami M. F., J. F. a A. P., o ktorých odvolací súd — pravdaže bez akéhokoľvek odôvodnenia — uviedol, že vraj ich výpovede nasvedčujú tomu, že v súdnej veci »nevznikla pozemková služobnosť«.

Podľa toho, čo bolo uvedené, je opodstatnená dovolacia sťažnosť, že odvolací súd porušil hmotné právo, keď zamietol žalobu o trpenie vkladu spornej služobnosti ako služobnosti pozemkovej, preto na dovoláciu žiadosť žalobníčky bolo treba napadnutý rozsudok zmeniť a obnoviť vo výroku správny rozsudok prvého súdu.

27.

K výkladu ústavného zákona zo dňa 5. júna 1942 č. 100 Sl. z. o Najvyššom úrade pre zásobovanie.

Vyhlášky predsedu Najvyššieho úradu pre zásobovanie z 19. augusta 1943 č. 369 Úr. novín a z 1. decembra 1943 č. 501 Úr. novín o správnej prirážke ku poistným premiám proti škodám a úrazu sú aj dotyčne poistných smlúv, uzavretých pred 1. septembrom 1943, kryté ústavným zákonom č. 100/1942 Sl. z.

Rozhodnutie Hlavného súdu v Bratislave zo 14. októbra 1944, č. Rv 159/44.

Žalujúca poisťovňa ujedнала so žalovaným 22. septembra 1939 a 10. októbra 1939 poistné smluvy jednak proti následkom telesných úrazov, jednak proti následkom zákonnej odpovednosti. V spojených sporoch sa domáha zaplatenia desiatej polročnej premie. Žalovaný v priebehu sporu zaplatil u j e d n a n é p r é m i e, ale odopiera zaplatiť s p r á v n u p r i r á ž k u k týmto premiám podľa vyhlášok predsedu Najvyššieho úradu pre zásobovanie, citovaných v právnej vete. Žalujúca poisťovňa v dôsledku toho snížila žalobu na túto správnu prirážku. Žalovaný vzniesol vzájomnú žalobu, aby súd vyriekol, že poistný pomer podľa citovaných poistných smlúv netrvá po právu. Vzájomnú žalobu odôvodnil tým, že žalujúca poisťovňa porušila smluvu, keďže požaduje uvedenú správnu prirážku, hoci ani poistná smluva, ani zákon čís. 145/34 Sb. z. a n. (zák. o poistnej smluve) pre tento nárok neposkytuje podklad.

P r v ý s ú d snížene žaloby zamietol a vyhovel vzájomnej žalobe, naproti tomu o d v o l a c í s ú d pri zamietnutí vzájomnej žaloby vyhovel sniženým žalobám.

H l a v n ý s ú d dovoláciu žiadosť žalovaného zamietol. D o v o d y :

Podľa znenia druhého odseku vyhlášky predsedu Najvyššieho úradu pre zásobovanie z 19. augusta 1943 č. 369 Úr. novín, ktorá vyhláška bola neskoršie modifikovaná vyhláškou z 1. decembra 1943 č. 501 Úr. novín, vzťahuje sa správna prirážka, touto vyhláškou zavedená, tak na poistné smluvy, uzavreté po 1. septembri 1943, ako aj na poistné smluvy, uzavreté p r e d t ý m t o d ň o m. Toto znenie neponecháva pochybnosť o tom, že súkromné poisťovne boli oprávnené požadovať ku poistným premiám v poistení proti škodám úrazu správnu pri-

rážku aj dotyčne prémie, na platenie ktorých poistníci sa zaviazali poistnými smluvami ujednanými pred účinnosťou cit. vyhlášok. Z toho je zjavné, že súhlas poistníka, ktorý za trvania smluvného pomeru bol by ináč potrebný ku zvýšeniu ujednanej prémie o správnu prirážku, bol nahradený (surrogovaný) vyhláškou č. 369/43 Úr. novín, resp. povolením Najvyššieho úradu pre zásobovanie podľa § 1 ods. 2 vyhlášky č. 501/43 Úr. novín. Preto súkromné poisťovne, keď požadovaly spomenutú prirážku aj pri poisteniach ujednaných pred zavedením prirážky, nedopustily sa porušenia poistnej zmluvy, ktoré by oprávňovalo poistníka k odstúpeniu od zmluvy.

To, čo bolo uvedené, platí pravdaže za predpokladu, že cit. vyhlášky boli kryté ústavným zákonom z 5. júna 1942 č. 100 Sl. z. o Najvyššom úrade pre zásobovanie. Podľa § 4 ods. 3 cit. zák. bol zmocnený predseda Najvyššieho úradu pre zásobovanie, aby na zaistenie riadneho zásobovania brannej moci, obyvateľstva a výrobných podnikov, ako aj na zaistenie národohospodársky odôvodnených cien a miezd, vydával vo svojej pôsobnosti predpisy, a to i vo veciach, ktoré by sa mali upraviť zákonom. Podľa ods. 1 písm. d) úst. zák. č. 100/42 Sl. z. prevzal Najvyšší úrad pre zásobovanie mimo iných aj pôsobnosť Cenového úradu podľa zák. č. 63/40 Sl. z., ktorý úrad podľa § 5 ods. 1 práve cit. zák. mohol urobiť všetky opatrenia na zaistenie národohospodársky odôvodnených cien, nájomného a úplat za úkony, teda aj čo do výšky úplat za prevzatie poistného rizika. Z toho treba uzatvárať, že zmocnenie udelené v § 4 ods. 3 ústavného zákona č. 100/42 Sl. z. sa vzťahuje aj na poistné prémie. Ku platnosti predpisov na základe tohto ústavného zákona vydaných, ktoré by ináč vyžadovaly zákonnú úpravu, v smysle § 4 ods. 3 potrebný je súhlas prezidenta republiky a predsedu vlády. Podľa ods. 4 cit. § takéto predpisy, t. j. také, ktoré by ináč vyžadovaly zákonnú úpravu, sa vyhlasujú ako »nariadenia« v Slovenskom zákonníku, kým iné predpisy treba vyhlásiť v Úradných novinách. Napokon ods. 5 cit. § obsahuje ustanovenie, že predseda Najvyššieho úradu pre zásobovanie môže vo svojej pôsobnosti vydávať opatrenia, príkazy a zákazy jednotlivým podnikom a združeniam — verejnoprávnym a súkromnoprávnym — štátnym (i ústredným) a iným verejným úradom, ústavom a podnikom, ako aj obciam na zaistenie riadneho zásobovania, národohospodársky odôvodnených cien a miezd.

Vzhľadom na všeobecné znenie práve cit. ods. 5 § 4 ústavného zákona č. 100/42 Sl. z. je opodstatnený názor, že predseda Najvyššieho úradu pre zásobovanie bol oprávnený na základe tohto odseku vydávať aj také konkrétna opatrenia, príkazy a zákazy, ktoré znamenajú zásah do nadobudnutých

súkromných práv. Z toho treba uzatvárať, že ani abstraktne normy, vydané predsedom Najvyššieho úradu pre zásobovanie, nemožno v smysle ods. 4 cit. § považovať za »veci, ktoré by sa mali upraviť zákonom«, jedine z toho dôvodu, že zasahujú do nadobudnutých súkromných práv. Podľa všeobecného významu použitých slov treba mať za to, že sú tým mienené také objektívne normy, ktoré podľa Ústavy (porovnaj napríklad § 79 ods. 2 úst. zákona č. 185/39 Sl. z.) a podľa názorov právnej vedy sa vydávajú vo forme zákona. Výška poisťných prémie a správnych prirážok ku prémieam býva však určovaná voľnou dohodou strán a nie je zpravidla predmetom normovej úpravy vôbec, tým menej úpravy zákonom. Z toho plynie, že cit. vyhlášky 369/43 a 501/43 Úr. novín sú kryté ústavným zákonom č. 100/42 Sl. z., keďže neupravujú látku, ktorá by sa mala upraviť zákonom, a že sú preto platné a záväzné, hoci neboly ako »nariadenia« vyhlásené v Slovenskom zákonníku a nie sú opatrené podpismi prezidenta republiky a predsedu vlády na znamenie súhlasu týchto ústavných činiteľov.

Podľa týchto dôvodov neobstojí dovolacia sťažnosť uplatnená pre porušenie hmotného práva na tom základe, že odvolací súd cit. vyhláškam priznal účinok aj dotyčne poisťných pomerov, ktoré v čase, kedy vyhlášky nadobudly účinnosť, už byly v behu, hoci vyhlášky nevykazujú náležitosti predpísané v poslednej vete ods. 3 § 4 a ods. 4 cit. paragrafu ústavného zákona č. 100/42 Sl. z.

Prehľad kníh

Slovenský priemysel roku 1943 (výročná zpráva Ústredného združenia slovenského priemyslu v Bratislave). — Táto, už dvadsiata ročenka slovenského priemyslu prináša prehľad o najnovšom stave nášho priemyslu a zobrazuje jeho hospodársky život za rok 1943. — Obsah: Stav jednotlivých odvetví slovenského priemyslu: Baníctvo a hutníctvo. Kovopriemysel. Drevársky priemysel. Stavebný priemysel. Priemysel celulózový a papiernícky. Chemický priemysel. Kožiarsky priemysel. Sklársky priemysel. Textilný priemysel. Potravinársky priemysel. Všeúčitočné elektrárne. — Priemyselná politika. — Dopravná a tarifná politika. — Sociálna politika. — Finančná a daňová politika. — Obchodná politika. — Regulované hospodárstvo a zásobovacia politika. — Organizácia Ústredného združenia slovenského priemyslu. — Formát 8°, strán 183. — Vydalo Ústredné združenie slovenského priemyslu v Bratislave.

Prehľad časopisov

Hospodárstvo a právo, roč. XII, čís. 1—2: Univ. prof. Dr. A. Matura: Základy verejnoprávneho hospodárstva obcí v Slovenskej republike. — Prof. Dr. Rudolf Briška: Ešte k problému »Predmet a metóda hospodárskej vedy«. — Poznámky a zprávy: Ing. Procházka 65-ročný. — Cenotvorné klauzuly vo svetle jurisdikcie. — K predpisom zákona o priamych daniach proti nečinnosti úradov.